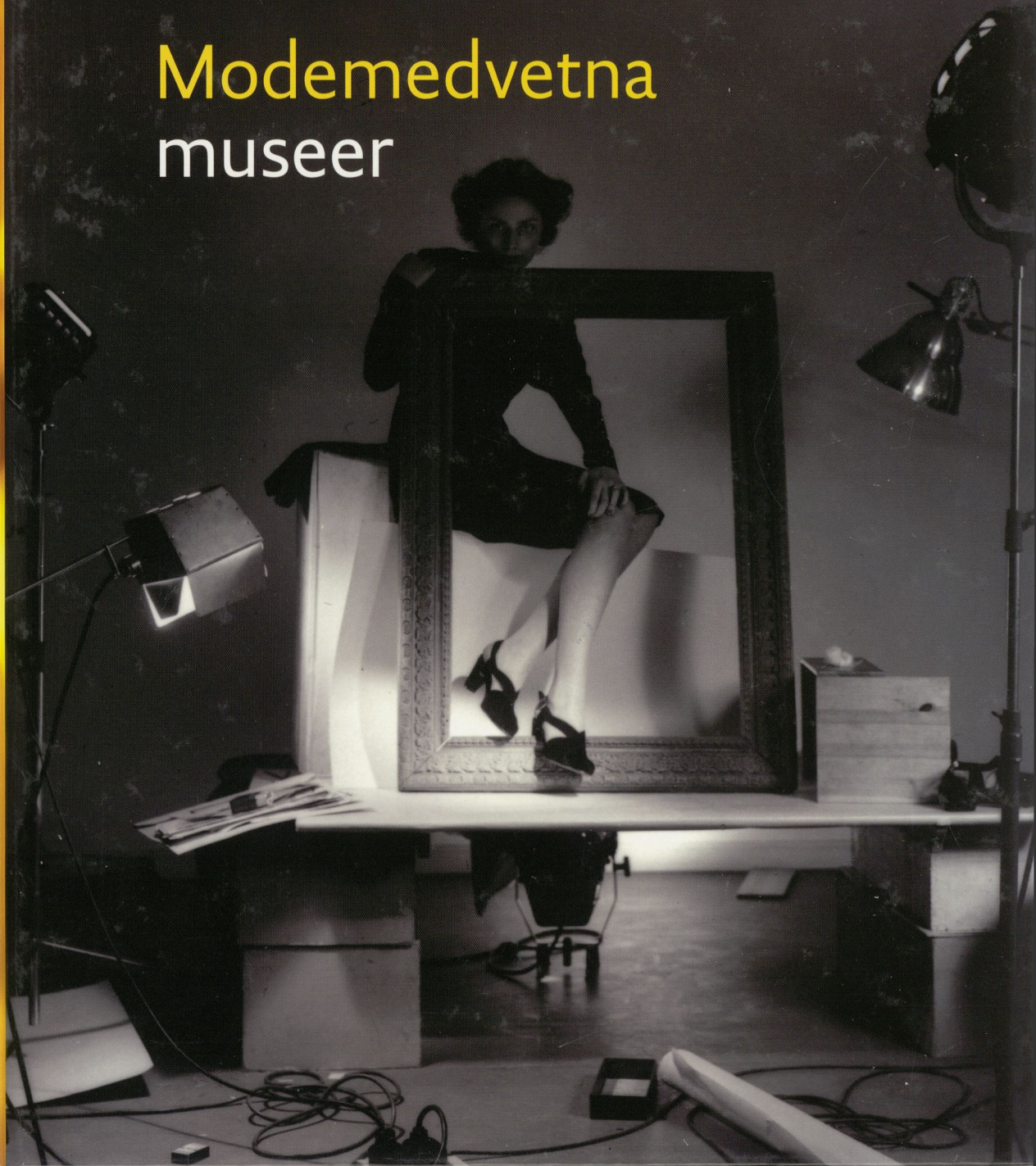

Modemedvetna museer

Modemedvetna
museer

FATABUREN 2010

Modemedvetna museer

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2010

Red. Christina Westergren och Berit Eldvik

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har idag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvireras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

Fataburen 2010
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Omslagsfoto Kerstin Bernhard (framsida) och Mats Landin, Nordiska museet
För- och eftersättsblad Detalj av klänning från 1860-talet. Foto Mats Landin, Nordiska museet

Tryckt hos NRS Tryckeri, Huskvarna 2010
ISSN 0348 971 x
ISBN 978 91 7108 540 5

FESTDRÄKT.

Åls sn, Dalarna.

Efter original i Nordiska Museet.

Dräkt från Åls socken i Dalarna. Plansch i Gerda Cederbloms bok *Svenska allmogedräkter* 1921. Efter original av Emelie von Walterstorff.

Svensk folkdräkt och folklig modedräkt

Nordiska museet har spelat en avgörande roll när bilden av den svenska folkdräkten formats. Den bild som nått läsare och publik har, trots att det inte varit avsikten, förenklats till en vilseledande folkdräktsstereotyp. Detta har lett till att en folkdräkt för de allra flesta är en given kombination av vissa plagg – ett slags uniform. Att det egentligen handlar om människors kläder före industrialismens genombrott och berättelsen om hur dessa utvecklats, burits och varierats i tid och rum, har inte blivit tydligt. Än idag är begreppet folkdräkt problematiskt och svårt att hantera.

HÅKAN LIBY är etnolog och dräktexpert. Han är verksam som landsantikvarie och chef för Upplandsmuseet.

Intresset för det egendomliga

I Sverige, liksom i Europa i övrigt, lyftes folkkulturen fram vid 1800-talets senare del för att betona den nationella särarten och det är tydligt att de exotiska dragen stod högt i kurs. Bland vissa andra kulturyttringar, såväl materiella som andliga, tilldrog sig de särpräglade folkliga dräkterna särskilt stor uppmärksamhet. Det ansågs angeläget att utforska folkdräkten och

på olika sätt stimulera dräktbruket i samtiden. I detta skede, när industrialismen stod för dörren, kulminerade intresset för att »rädda« det hotade bondesamhället och allmogens dräkter blev ett viktigt instrument i tidens strävanden att skildra svenska folkets kulturutveckling. I en sammanfattning av landshövdingarnas femårsberättelser 1866–1870 heter det att »samlingar av gamla folkdräkter, som i flera hänseenden bära prägeln av en förgången tids hemseder och levnadsvanor, måtte anläggas innan tillgången på dylika persedlar alltmer uttömmes«.

Artur Hazelius, Nordiska museets och Skansens grundare, hade en nyckelroll i denna gigantiska räddningsaktion som tog sin början 1872. Hazelius intresse riktades inledningsvis mot de lokalt särpräglade folkdräkterna då han noterat att det samtida modet i allt snabbare takt trängde undan de gamla dräkttraditionerna. Han började därför förvärva dräktplagg och avsikten var till en början att skapa ett museum för folkdräkter. Folkdräkterna och sederna kring dessa passade väl in som symboler i Hazelius strävanden för den stora fosterländska saken.

I samband med den resa i Dalarna som Artur Hazelius gjorde tillsammans med sin hustru Sofi sommaren 1872, förvärvades Nordiska museets första föremål, dräktplagg från Åls socken samt kort därefter en tämligen fullständig kvinnodräkt från Stora Tuna socken. När föremålen senare skrevs in i Nordiska museets huvudliggare kom en randig yllekjol från Stora Tuna att få inventarienummer 1 och följande föremål i accessionen var dräktdelar från samma socken.

1873 publicerade Hazelius en liten skrift med titeln *Några anvisningar vid samlandet af folkdräkter och bohag m.m.* Anvisningarna vände sig till medhjälpare och »skaffare« som deltog i den omfattande insamlingsverksamheten. Här framgår med önskvärd tyd-

»Ett slätter öhl« på Svartsjö slott, oljemålning av Pehr Hilleström 1782, visar bygdens bondebefolkning i kläder med tydlig påverkan av rokokomodet. Målningen illustrerar på ett påtagligt och varierat sätt begreppet folklig modedräkt. Foto Mats Landin, Nordiska museet.

lighet att Hazelius riktade sitt intresse mot de dräkter som var särskilt egendomliga. I en av punkterna med praktiska instruktioner skriver han »att om flere slag af folkdrægter i samma socken finnas, i främsta rummet den mans eller kvinnodrägt anskaffas som är mest egendomlig – hvilket vanligen torde vara högtidsdrägten ...« Han påtalar också vikten av »att hvarje plagg om möjligt är alldeles felfritt och har ett fullkomligt nytt utse-

ende». Sannolikt var det dräkter med påtaglig lokal särprägel – per definition folkdräkter – som betraktades som egendomliga. Detta synsätt exkluderade folkliga dräkter av mer likformig karaktär, i högre grad präglade av tiden än av särskilda kulturförhållanden i det geografiska rummet.

Idag vet vi att de folkdräktsområden med ålderdomliga och lokalt särpräglade dräkter som fångade folklivsforskarnas och konstnärernas intresse för drygt 100 år sedan var relativt få till antalet och dessvärre långt ifrån representativa för svensk folklig dräkttradition. Den vanligaste formen av klädedräkt som bars i det förindustriella samhället var i fas med gängse mode även om materialtillgång och äldre tradition gav sättet att klä sig en speciell karaktär. Låt oss kalla denna tidspräglade dräkttyp folklig modedräkt.

De första utställningarna

Folkdräkterna kom tämligen omedelbart att inta en framskjuten plats i Artur Hazelius första museum, som öppnades i oktober 1873. Att han hade pedagogiska och folkbildande ambitioner var tydligt från början och hans utställningsteknik har ända in i vår tid tillämpats, omprövats och tillämpats igen. I fullskaliga scener, vilka kallades dioramor eller tablåer, visades kulturhistoriska föremål och dräktklädda dockor.

I de första utställningarna, Skandinavisk-etnografiska samlingen på Drottninggatan i Stockholm, iordningställdes stuginteriorer från tre socknar: Åstorp i Halland, Vingåker i Södermanland och Ingelstad i Skåne. Följande år, 1874, presenterades ytterligare tre miljöer: ett utomhusscenario som illustrerade höstflyttning i Lule lappmark med lappviste och rajd, ett arrangemang med

På världsutställningen i Paris 1867 fick de svenska folkdräkterna stor uppmärksamhet. Foto W. A. Eurenus & P. L. Quist, Nordiska museet.

ställningen i Paris 1878, tillsammans med en interiör med dockor från Åstorp i Halland. Det omtalas att publiken fängslades av Rättviksscenens starka innehåll med det döda flickebarnet i vaggan, omgivet av sörjande anhöriga, alla givetvis klädda i ortstypiska dräkter.

Men Hazelius hade exponerat folkdräkter på naturalistiska dockor redan före Nordiska museets öppnande. På den stora ut-

ställningen i Paris 1867 var dockor i folkdräkter från Dalarna, Södermanland och Skåne samt en grupp samer med ren och ackja utställda i nischerna i svenska avdelningens fasad, skulpterad i trä i fornnordisk stil. I en lokal vid Slottsbacken hade de folkdräktsklädda dockorna, avsedda för Parisutställningen, visats redan året innan för en begeistrad publik.

Utställningen i Paris 1889 blev av allt att döma den internationellt sett största framgången för Hazelius och Nordiska museet. Tablåerna med scener hämtade ur den svenska allmogens liv, givetvis befolkade med folkdräktsklädda dockor, rönt ett mycket stort publikt intresse och man talade om succé.

Hazelius utställningar, och den stora uppmärksamhet dessa väckte, har beskrivits i många olika sammanhang. Här är det emellertid det sparsmakade urvalet av dräkter för exponering som står i blickpunkten. Det visar sig nämligen att valet vid varje utställningstillfälle föll på några få områden med ytterst särpräglade dräkter som motsvarade tidens förväntningar på allmogens ålderdomliga, färggranna och exotiska sätt att klä sig i gången tid. Hazelius tablåer och alla avbildningar av dessa kom med tiden att få betydelse för den allmänna uppfattningen om hur bönderna en gång var klädda. Dessa massproducerade bilder i kombination med diverse utgivna planschverk, formade en fast repertoar som i decennier fick representera svensk dräkttradition och som upprepades om och om igen.

Dräktdocka från Herrestad i Skåne, visad på världsutställningen i Paris 1867. Foto W. A. Eurenus & P. L. Quist, Nordiska museet.

Nordiska museets nya byggnad på Djurgården stod färdig 1907, sex år efter Artur Hazelius bortgång. Hans intention i planeringen av utställningarna var att stora hallens sidogallerier skulle rymma ett stort antal panoramor och scener från svenska allmogehem, av den typ som tidigare rönt så stor uppskattning. Folklivsscenernas antal, deras för- och nackdelar diskuterades intensivt. Resultatet blev bara åtta interiörer, öppna mot stora hallen. Utställningsansvariga tjänstemän hänvisade till de miljöer Skansens hus och gårdar kunde erbjuda. I museets övriga lokaler ställdes föremålen ut landskapsvis och inom varje landskap efter funktion. I monterskåp placerades dräkter på dockor samt även dräktdelar och dräkttillbehör.

P.G. Wistrand och Gerda Cederblom

En annan tjänsteman på Nordiska museet som präglat bilden av den svenska folkdräkten är intendent P.G. Wistrand. På Drottninggatan arrangerade han redan 1902, året efter Hazelius död, utställningen *Svenska allmogedräkter* med 37 dräkter från olika delar av Sverige. Dräkterna var utställda på naturalistiska dockor som utan särskild ordning var grupperade i salarna. Utställningen begränsades på grund av brist på utrymmen och tid till »våra ålderdomligaste, vackraste och mest karaktäristiska folkdräkter«. Urvalet av dräkter från elva landskap framgår av den lilla katalog som publicerades parallellt. Tre landskap fick särskilt framskjuten plats: Dalarna med nio dräkter, Hälsingland sju, Skåne fem och Småland, Södermanland och Värmland med tre dräkter vardera. Öland, Västergötland och Uppland representerades av var sin dräkt. I lådor och skåp exponerades dräktplagg och dräkttillbehör som komplement till dockorna.

Det framgår ovan, föga förvånande för denna tid, att ålderdomlighet och estetik var avgörande faktorer vid urvalet. Därtill kommer givetvis kriteriet lokal särprägel. Wistrand ransonerade inte på sina omdömen om dräkterna. Kvinnodräkten från Göinge är »en af Skånes allra vackraste«, kvinnodräkten från Listers härad i Blekinge »har länge ansatts som Sveriges elegantaste folkdräkt«, kvinnodräkten från Toarp är »Västergötlands utan tvifvel vackraste folkdräkt«, kvinnodräkten från Häverö i Uppland beskrivs som »en af vårt lands märkligare folkdräkter« och den så kallade rödklädedräkten från Delsbo i Hälsingland är »utan tvifvel en af vårt lands smakfullaste mansdräkter«.

P.G. Wistrand gav 1907 ut boken *Svenska folkdräkter*, med omfattande text, svartvita fotografier och välgjorda illustrationer i

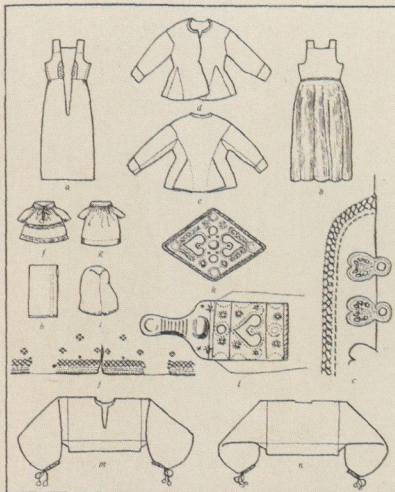

Mansdräkt från Herrestad i Skåne.
Planscher i P.G. Wistrands bok
Svenska folkdräkter 1907. Efter
original av Emelie von Walterstorff.

SOMMARHÖGTIDSDRÄKT FÖR OGIFT KVINNA.
Orsa sn, Dalarna.
Efter original i Nordiska Museet.

Orsa sn.

a. b. Kjol och liv sammanslagande.
c. Detalj av livstycke.
d. e. Ylletröja.
f. g. Halskrage.
h. i. Halskrage från sidan och baksidan.
j. Mönstredetalj till flaxens broderi.
k. l. Halskrage av mässing, de gemensamma partierna med rött underlag.
m. n. Överdel.

Dräkt från Orsa i Dalarna. Plansch med teckning av dräktdelar och detaljer i Gerda Cederbloms bok *Svenska allmogedräkter* 1921. Efter original av Emelie von Walterstorff.

färg av Emelie von Walterstorff. Ingen tvekan råder om att Wistrand var väl insatt i ämnet och hade god inblick i samlingarnas rikedom. I boken återfinner vi bilder och beskrivningar av mans- och kvinnodräkter från sju landskap varav två exempel från Dalarna. Anmärkningsvärt är att urvalet av dräkter även i denna presentation begränsades till ett antal älderdomliga och lokalt särpräglade dräkter.

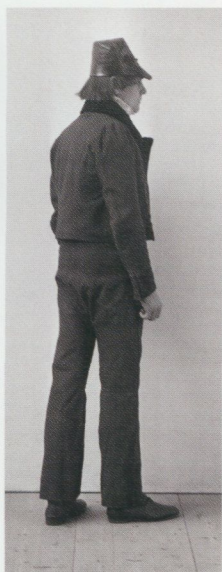
Nästa tjänsteman på Nordiska museet som ägnade sig åt ämnet folkdräkter är Gerda Cederblom. Hon publicerade boken *Svenska allmogedräkter* 1921, också den med illustrationer av Emelie von Walterstorff. Hennes romantiska och tidstypiska syn på dräktkulturen framgår av inledningens sista stycke:

Vår härliga svenska natur med sina höga berg och djupa dalar, skummande älvar och solbadade slätter, vår hemslöjd och vår fria författning ha samfällt skapat en kultur, som vi måste älska, vårda och förkovra. Och ett uttryck för denna kultur är våra svenska folkdräkter.

Urvalet av dräkter, i de nu mycket omfattande samlingarna, följde samma principer som tidigare. Boken presenterar totalt 39 stycken lokalt särpräglade dräkter från 16 olika landskap, även här med Hälsingland som det nordligaste exemplet. En nyhet var teckningar av dräkternas enskilda plagg, detaljer av plagg och dräkttillbehör, noggrant utförda av Emelie von Walterstorff.

Att Nordiska museets organisation, med skilda avdelningar för allmoge- respektive högreståndskultur, blev problematisk i klassificeringen av landsbygdens kläder, framgår av Cederbloms kommentar i boken *Uppland i Nordiska museet och Upplandsmuseet* 1926. Om en modebetonad mansdräkt från Länna socken i Uppland skriver Cederblom:

På grund av dräktens stora likhet med högre ståndens tidsdräkt har densamma hitintills ej blivit utställd bland Nordiska museets allmogedräkter. Men en efterforskning i kyrkohandlingarna har nu visat, att dräktens bärare, Johan Andersson i Grofsta by, verkligen var bondson och tillhörde en släkt, som i mycket hög grad höll på sitt stånd.

Modepräglad mansdräkt från 1800-talets mitt i Nordiska museets samlingar. Plaggen har tillhört bondsonen Johan Andersson i Grofsta by, Länna socken, Uppland. Jacka och långbyxor av grön vadmal, randig väst av bomullstyg med silkesränder, kaskett av läder. Foto Nordiska museet.

Det är uppenbart att den folkliga modedräkten inte så lätt lät sig indelas i kategorierna allmoge och högre stånd.

Anna-Maja Nylén – dräktforskaren med nya perspektiv

Wistrands och Cederbloms böcker och urvalet av dräkter för publik presentation dominerade bilden av den svenska folkdräkten under 1900-talets första hälft.

Det var först med Anna-Maja Nylén som situationen förändrades. Nylén anställdes vid Nordiska museet 1937 och disputerade tio år senare på avhandlingen *Folkligt dräktskick i Västra Vingåker och Österåker*, ett dräktområde som var rikt representerat i museets samlingar och hade uppmärksamats redan av Hazelius. Samma år skrev Nylén i *P.M. rörande bok och bildhäften över folkdräkter*:

Intresset för folkdräkter är för närvarande mycket stort och efterfrågan på bilder och beskrivningar förekommer dagligen. Möjligheterna att tillmötesgå denna efterfrågan med översiktlig, populärt lagd litteratur och med bilder över svenska folkdräkter äro för närvarande så gott som inga.

Idén förverkligades två år senare. Första utgåvan av boken *Folkdräkter* kom 1949 med en inledande dräkthistorik och presentation av 65 dräkter, illustrerade med teckningar av Ingemar Tunander. Den utökade upplagan *Folkdräkter ur Nordiska museets samlingar*, med ett omfattande dräkthistoriskt avsnitt och fotografier av 63 dräkter på dockor, utgavs 1971. Detta omistliga standardverk satte in dräkterna i ett fördjupat kulturhistoriskt sammanhang med nya perspektiv som ekonomi och materialförsörjning, funktion, plaggutveckling, dräktvariationer, modepåverkan och svensk dräktgeografi.

Anna-Maja Nylén formulerade 1948 sina tankar om Nordiska museets förvärvspolicy gällande allmogedrakter och betonade en ny inriktning. Museet hade tidigare samlat dräkter och dräkt-
delar »vilka bevarat folklig prägel av traditionell bygdekarak-
tär«. Nu skulle museet ta hänsyn till allmogens dräktskick efter
1800-talets mitt, då konfektionskläder började användas även av
folk på landsbygden »och en utjämning av såväl sociala som geo-
grafiska gränser tog sig uttryck i en viss likformighet i dräkten
mellan stad och land, mellan bonde och borgare«.

En annan milstolpe, när bilden av den svenska folkdräkten skall
tecknas, är Nordiska museets permanenta utställning *Svenska
folkdräkter* som invigdes den 6 juni 1957 i den så kallade kyrksa-
len. Utställningen utgjordes av ett stort antal dräkter på nygjor-
da dockor, presenterade i två avdelningar. I mitten av det stora
runda rummet visades under rubriken *Folkdräkter i högtid och var-
dag* sex montrar med tematiska uppställningar: bröllopsdräkter,
sorgdräkter, helgdaysdräkter, arbets- och vardagsdräkter, dräkt-
varianter från Leksands socken samt dräkter från de nordis-
ka grannländerna. I en särskild monter tronade Nordiska mu-
seets första förvärv – kvinnodräkten från Stora Tuna i Dalarna.
I avdelningen *Svenska folkdräkter från Skåne till Norrbotten* i om-
gången kring mittrummet exponerades mans- och kvinnodräk-
ter från så många landskap som samlingarna medgav. Enstaka
plagg och dräkttillbehör visades i mindre montrar. Nyléns am-
bition var att presentera så mycket som möjligt av museets rika
dräktsamlingar och därmed tillmötesgå en stark efterfrågan från
allmänheten och samtidigt erbjuda varje besökare möjlighet att
finna något från sin hemtrakt. Förutom den vanliga repertoa-
ren av mycket ålderdomliga och särpräglade dräkter från Skåne,
Södermanland, Dalarna och Hälsingland, gavs nu exempel på

Dräkt nr 54, Delsbo
socken i Hälsingland, i
Anna-Maja Nyléns bok
*Folkdräkter ur Nordiska
museets samlingar*
1971. Dockan var
utställd i utställningen
Svenska folkdräkter
1957–2003.

Dräktdockor under påklädning inför utställningen *Svenska folkdräkter* 1957. T.v. Anna-Maja Nylén mellan två av dockorna. Foto Herman Renninger, Svenska Dagbladet.

folkliga modedräkter från till exempel Svinhult i Östergötland, Estuna i Uppland och Överkalix i Norrbotten.

Utställningen stod i 46 år, till och med den 6 juli 2003, i senare tid kompletterad med några nya tematiska uppställningar i ordningställda av dåvarande avdelningschefen Ingrid Bergman. Skinnkläder i det folkliga dräktskicket och folkdräktsrörelsens nyskapade dräkter med bland annat den blå och gula nationaldräkten komponerad 1903, är exempel på sådana teman.

Stick i stäv med Anna-Maja Nyléns ambition att betona mångfalden och den folkliga dräktkulturens komplexitet, kom boken *Folkdräkter* och utställningen *Svenska folkdräkter* att bekräfta den gamla folkdräktsstereotypen. De valda dräktexemplen gjorde ett

Utställningen *Svenska folkdräkter* 1957. Arrangemang med bruddräkter i avdelningen »Folkdräkter i högtid och vardag». Foto Nordiska museet.

statiskt intryck och gav näring åt missuppfattningen att folkdräkt var ett slags uniform. Inte sällan betraktades de utställda dräkterna som rättesnören och i vissa fall blev de till och med stilbildande.

Under folkdräktsrörelsens mest intensiva period, 1950-, 1960-, 1970- och 1980-talen, uppfattades Nordiska museet som den institution vilken hade befogenhet att godkänna och sanktionera nya dräkter som rekonstruerades och komponerades. Tjänstemännen värjde sig på alla sätt mot denna uppfattning och betonade att museet endast kunde uttala sig i sakfrågor med utgångspunkt i samlingar och forskning.

Dräktdockor i utställningen *Modemakt – 300 år av kläder* 2010. Dockan t.v. föreställer en prästfru, klädd enligt modet under 1700-talets senare del, och illustrerar modetrendernas spridning i olika sociala grupper i samhället.

Klänningen på dockan t.h. är från 1800-talets mitt och illustrerar begreppet »folklig modedräkt». Plagget har tillhört pigan Christina Sjögren, född 1835 i Rådmansö socken i Uppland och är en så kallad löneklänning (= en del av pigans lön).
Foto Mats Landin, Nordiska museet.

2010 års utställning – folklig dräkt i ett modesammanhang

Under rubriken *Modemakt – 300 år av kläder*, har Nordiska museet producerat en ny, stor utställning om kläder som behandlar såväl modedräkt som folklig dräkt i ett sammanhang. Det är alltså frågan om ett helt nytt grepp som definitivt bryter mot Nordiska museets och den gängse dräktforskningens tradition att behandla de två kategorierna var för sig. Givetvis är detta idag den enda möjligheten att tillrättalägga den sedan 1800-talet rådande uppfattningen att de exotiska folkdräkterna existerat som en isolerad företeelse och att de motsvarat bondebefolkningens sätt att klä sig i gången tid. Intendent Berit Eldvik, ansvarig för folkdräktssamlingarna sedan 2000, menar att den stora kunskap som låg bakom 1957 års utställning aldrig nådde fram, trots hög ambitionsnivå, väl klädda dockor och för tiden pedagogiska arrangemang. Den bärande idén i den nya utställningen är att lyfta fram basala frågeställningar om varför vi klär oss, om klädernas roll som bärare av samhällsidéer och om betydelsen av kläder och mode för grupper och den enskildes identitet.

Några få folkdräkter från Dalarna och Södermanland har valts ut för att belysa fenomenet kläder med lokal särprägel. Desto större utrymme har den folkliga modedräkten fått, representerad av kläder som burits av olika sociala grupper i bondesamhället vid två olika perioder: 1780-talet och 1860-talet. Begreppet »folklig modedräkt« har tidigare knappast varit vedertaget trots att dräktformen dominerat och varit gängse bland de allra flesta i de breda folklagen. Allt ljus riktades nämligen under ett och ett halvt sekel på de unika folkdräkterna.

Med begreppet folklig modedräkt avser vi idag kläder som burits av landsbygdens olika sociala kategorier i det förindustriella

samhället. Dessa kläder var inte i någon högre grad präglade av lokala kulturförhållanden, däremot av tidens trender och det rådande modet. Till skillnad mot den borgerliga modedräkten är den folkliga tillverkad av till stor del hemproducerade material som linne, vadmal, halvylletyger och skinn. Vissa plagg som var bundna till äldre tradition dröjde länge kvar i kvinnodräkten, till exempel förkläden, halskläden, huvudkläden och bindmössor.

Vi kan alltså avslutningsvis konstatera att Nordiska museet, tio år in på 2000-talet, tonat ned exponeringen av »genuina folkdräkter» och i stället låtit den folkliga dräktkulturen representeras av modebetonade kläder av den typ som historiskt sett varit vanligast i vårt land.

Arrangemang i utställningen *Modemakt – 300 år av kläder*. Längst till vänster folkliga modeplagg från 1700-talet med Gustav III:s nationella dräkt i bakgrunden. Till vänster en hårkulla i »genuin» folkdräkt i 1860-talets folkvimmel. Foto Mats Landin, Nordiska museet.